

J. KRISHNAMURTI

GONDOLATOK...

(Farkas István ajánlása)

...Az együtt-gondolkozás magába foglalja azt, hogy önmagunk és a beszélőnek van egy felelőssége annak objektív, nem személyes meglátására, ami történik. Így aztán együtt gondolkozunk. A beszélőnek, bár azt gondolhatnánk, hogy egy kényelmes helyzetben van, nincs tekintélye. Legyen ez nagyon világos...

Az egész világ fegyverkezik, elképzeltetlen mennyiségű pénzt költ arra, hogy elpusztítsa az emberi lényeket, akár Amerikában, akár Európában vagy Oroszországban, akár itt. Ennek katasztrofális folyamatát a politikusok nem tudják megoldani. Nem bízhatunk bennük. A tudósokban sem. Ők ugyanis, egymással versenyezve segítenek megalkotni a hadi-technológiákat. Nem bízhatunk az úgynevezett vallásokban sem. Teljesen szövegessé, ismétlővé, teljesen értelem nélkülivé váltak. Követve az ötezer vagy kétezer éves hagyományokat teljes babonává váltak. Így nem bízhatunk a politikusokban, akik szerte a világon saját pozícióik, erejük, beosztásuk építésén fáradoznak; nem bízhatunk a tudósokban, akik minden évben, vagy akár minden héten a rombolás új formáit találják ki, és nem számíthatunk a vallásokra sem, hogy megoldják ezt az emberi káoszt.

Mit tehet egy emberi lény? Vajon intellektuális, gazdasági, nemzeti-e ez a válság, mindazzal a nyomorúsággal, felfordulással, anarchiával, törvénytelenséggel, terrorizmussal és az utcán robbanó bombák állandó fenyegetésével? Vizsgáljuk meg, mindebben mi is a mi felelősségünk? Aggódnak-e, a világban történtek miatt? Vagy csupán a saját személyes üdvösségük miatt aggódnak? Kérem, fontolják meg ezeket nagyon komolyan azért, hogy ön és a beszélő objektíven megvizsgálhassa mi a helyzet, nem csupán külsőleg, hanem a belső öntudatunkban, gondolatainkban, abban, ahogy élünk, a cselekedeteinkben. Ha önt, bizonyos hiteket és babonákat, gurukat követve egyáltalán nem aggasztja a világ, csak a saját üdvössége, akkor nagyon sajnálom, nem lesz lehetőség rá, hogy ön és a beszélő egymással szót értsenek. Legyen ez világos. Mi nem aggódunk saját személyes üdvösségünk miatt, de komolyan, megfontoltan aggódunk amiatt, amivé az emberi gondolkodás vált és amiatt, amivel az emberiség szembenéz. Mint emberi lények aggódunk. Emberi lények, akik nincsenek sajátos nemzeti címkével ellátva. Látva ezt a világot és azt, amit egy emberi lénynek tennie kellene, ami a szerepe lenne ebben a világban, aggódunk-e?

Az újságokban minden reggel számos gyilkosság, bombamerénylet, rombolás, terrortámadás és túszejtés van. Mindennap olvassa és kevés figyelmet szentel neki. Azonban, ha személyesen önnel történik, akkor zavartottság, szenvedés lép fel és megkér valaki mást, a kormányt vagy a rendőrséget, hogy védje meg, segítsen önmagának. És ha ebben az országban szétnéz, ahogy azt a beszélő tette az elmúlt hatvan évben, látva a jelenségeket ebben a szerencsétlen országban: a szegénységet, ami sohasem látszott megoldottnak, a túlnépesedést, a nyelvi nehézségeket, egyik közösség el akar szakadni a másiktól, a vallási különbségeket, a gurukat, akik abnormalis gazdagságra tettek szert, saját helikoptereikkel – s akiket önmaguk követnek –, azt látja, hogy ezekben semmit sem képes tenni. Ez egy tény. Nem gondolatokkal vagyunk kapcsolatban, valóságosan létező tényekkel vagyunk kapcsolatban.

Gondolatok által élünk. Mi a gondolkodás működése vagy folyamata és mi a tartalma? Az összes templom gondolatok eredménye és mindaz, ami a templomon belül történik, az összes szertartás gondolkodás eredménye. Az összes szent könyv – az Upanishadok, a Gíta és a többi – mind gondolkodás eredménye, gondolatok kifejezése nyomtatásban, hogy átadja azt, amit valaki korábban megtapasztalt vagy gondolt erről. De a szó nem szent. Nincs szent könyv a világon egyszerűen azért, mert mindez emberi gondolkodás eredménye. Tiszteljük az intellektust. Mindazok, akik értelmiségiek másnak látszanak, mint mi, akik nem vagyunk értelmiségiek. Tiszteljük gondolataikat, intellektusukat. Az intellektus, gondolhatjuk megoldja a problémáinkat, de ez nem lehetséges. Olyan ez, mint aránytalanul kifejleszteni egy kart a test kárára. Sem az intellektus, sem az érzelmek, sem romantikus szentimentalizmus nem segítenek. Úgy kell szembenézni a dolgokkal, ahogy vannak, nagyon közletről nézni őket, nem hagyva azt a tudósokra, a politikusokra és az értelmiségiekre és látni az azonnali cselekvés kényszerét.

Így aztán nézzük először mivé vált az emberi öntudat, mert ami az öntudatunk, az vagyunk mi magunk. Amit gondol, amit érez, a félelmei, örömei, aggodalmai és bizonytalanságai, boldogtalansága, szorongásai, élvezetei, fájdalmai, bánatai és végső félelme a haláltól, mind az öntudat tartalmai. Ezek azok, ami ön – ezek azok, amik önt kiteszik, az emberi lényt. Anélkül hogy ezt a tartalmat értenénk és fölé kerülnénk – ha ez egyáltalán lehetséges –, képtelenek leszünk bármit komolyan, alapvetően, alaposan tenni azért, hogy létrehozzunk egy átalakulást, egy mutációt ebben az öntudatban.

Ahhoz, hogy megtaláljuk a megfelelő cselekvést, meg kell értenünk öntudatunk tartalmát. Ha valaki öntudata zavaros, bizonytalan, túlfűtött, egyik sarokból a másikba, egyik állapotból a másikba hajsolt, akkor egyre zavarosabbá, bizonytalanabbá, gyengébbé válik. Zavarodottsága miatt képtelen lesz cselekedni. Így aztán valaki mástól függ – valakitől, aki évezredekkel korábban tett valamit. Elsődleges fontosságú, hogy önmagunkban tegyünk rendet. Ettől a belső rendtől lesz külső rend. Mi mindig a külső rendet keressük. Egy erős kormány által, vagy egy totális diktatúrán keresztül külső rendet akarunk a világban. Mi mindnyájan kényszerítve akarunk lenni arra, hogy helyesen viselkedünk. Távolítsd el ezt a kényszert és ott vagyunk, ahol a jelen Indiájában vagyunk. Így ez aztán egyre sürgősebbé és sürgősebbé válik azok számára, akik komolyak, akik szembesülnek ezzel a borzalmas válsággal azért, hogy megtaláljuk a magunk számára azt, ami a saját öntudatunk és szabaddá tegyük ezt az öntudatot a tartalmától azért, hogy valóban vallásos emberekké váljunk. S mivel az a helyzet, hogy nem vagyunk vallásosak, egyre inkább anyagelvűvé válunk.

A beszélő nem fogja elmondani önnek, hogy micsoda, de együtt, ön és a beszélő fel fogjuk tárni mik is vagyunk és kitaláljunk, ha ez lehetséges, annak egy alapvető változását, amik vagyunk. Így aztán először az öntudatunk tartalmát fogjuk megvizsgálni. Tudja követni ezeket? Vagy túl fáradt már a nap végén? Egész nap nyomás alatt van, egész héten – nyomás alatt otthon, a munkájában, gazdasági és vallási nyomás alatt, nyomás alatt a kormány által és a gurujai által, akik megterhelik hiteikkel, ostobaságaikkal. De itt, mi nem vagyunk nyomás alatt. Kérem, vegye ezt észre. Mi, mint két barát, egymással beszélgetünk arról, hogy vajon a szomorúságunk egyszer véget ér-e? Ebben vagyunk érdekeltek. Mert ha nem értjük meg és látjuk teljesen világosan ezeket, még több zavarodottságot, még több rombolást viszünk a világba. Talán mindnyájunkat elpárologtat egy atombomba. Így aztán sürgősen, komolyan, teljes szívünkkel és elménkkel cselekedni kell. Ez valóban nagyon, nagyon fontos, mert egy hatalmas válsággal állunk szemben.

Nem mi teremtettük a természetet, a madarakat, a vizeket, a folyókat, a csodálatos eget és patakokat, a tigrist, a bámulatos fákat; nem mi teremtettük őket. Hogy ez bekövetkezett, az nem egy pillanat alatt történt. És mi kiirtjuk az erdőket, kiirtjuk a vadállatokat; millió és milliószámra öljük le őket minden évben – bizonyos fajok teljesen kiirtva. Nem mi teremtettük a természetet –

a szarvast, a farkast -, de a gondolat valami mást teremtett. Gondolat teremtette a csodálatos katedrálisokat, az ősi templomokat és mecseteket és a bennük lévő képeket, szobrokat. A gondolat teremtette ezeket a templomokat, a katedrálisokat, kápolnákat, a mecseteket és bennük a feliratokat azért, hogy pontosan ugyanezek a gondolatok imádják azt, amit teremtettek. Így aztán vajon tényleg a mi öntudatunk tartalma - amit a gondolatok hoztak létre - vált legfontosabbá az életünkben? Miért az intellektus, a kitalálás képessége, az írás, a gondolkodás vált fontossá? Miért nem a gyengédség, a gondoskodás, az együttérzés, a szeretet vált sokkal fontosabbá, mint a gondolat?

Először azt kell együtt feltárnunk, mi is a gondolkodás. A lélek, a psziché felépítése a gondolkodáson alapszik. Meg kell találnunk mi a gondolkodás, mi a gondolat. Megpróbálom szavakba önteni, de ezt önmagunknak kell meglátniuk; nem arról van szó, hogy a beszélő felvázolja és ön látja, hanem beszélve együtt róla, közben önmagától meglátja. Anélkül, hogy nagyon óvatosan meg ne értenénk mi a gondolkodás, nem leszünk képesek megérteni, vagy vizsgálni, vagy belátni az öntudat tartalmának teljességébe, amik mi magunk vagyunk. Ha nem értem önmagam, vagyis az öntudatomat, hogy miért gondolkodom így, miért járok el így, a félelmeimet, a sértődéseimet, az aggodalmaimat, a különféle magatartásaimat és meggyőződéseimet, akkor, bármit is teszek, az valójában több zavart fogok előidézni.

Mi a gondolkodás az ön számára? Ha valaki felteszi ezt a kérdést, mi az ön válasza? Mi a gondolkodás és miért gondolkodik? Legtöbbünk hallomás-útján-való emberré vált. Sokat olvastunk, egyetemre jártunk és nagy adag tudásra tettünk szert, információkra, amiket másoktól nyertünk, amit más emberek mondtak. És idézzük azt a tudást, amit megszereztünk és összehasonlítjuk azzal, amit mondanak nekünk. Semmi eredeti, csak ismétlünk és ismétlünk és ismétlünk. És ha valaki megkérdezi: mi a gondolat, mi a gondolkodás? – képtelenek vagyunk válaszolni.

Gondolataink szerint élünk és viselkedünk. Gondolataink miatt ez a kormányunk, gondolataink miatt vannak háborúk – az összes fegyver, repülőgépek, gránátok, bombák mind a gondolataink eredménye. A gondolat hozta létre a csodálatos sebészetet, a hatalmas tudósokat és szakembereket, és nem kutatjuk mi a gondolat.

A gondolat a tapasztalatok és megismerés folyamatából születik. Figyeljenek nyugodtan, vegyék észre, ha valami nem igaz, nem valóságos; akkor felfedezik azt ön-

maguknak, mintha a beszélő tükörként működne, melyben önmagukat pontosan látják, mindenféle torzítástól mentesen. Ha nem igaz, akkor dobják el a tükröt vagy törjék össze. A gondolkodás a tapasztalatból indul és emlékként eltárolva az agy celláiban tudássá válik. A memóriából jön a gondolat és a cselekedet. Kérem, lásák meg önmaguk, ne ismételjék, amit mondok. Ez a sorrend egy valós tény: tapasztalat, tudás, memória, gondolat, cselekedet. Aztán a cselekedetből többet tanulnak. Van egy ciklus és ez a mi láncunk.

Ez az életmódunk. És sohasem mozdulunk el erről a mezőről – a tudott mezejéről. Ez tény. Mármost öntudatunk tartalma mindaz, amit a gondolatok hoznak létre. Gondolhatok, hm, számtalan undorító dolgot. Vagy gondolhatom, hogy Isten bennem van, mely szintén a gondolat terméke.

Most vegyük az öntudat tartalmát és nézzük meg. Legtöbbünk gyerekkorától sérült, bántalmazták nemcsak otthon, hanem az iskolában, kollégiumban, egyetemen – és később az életben. Sérültek vagyunk. És ha sérült, akkor épít maga köré egy falat, aminek következménye az, hogy egyre inkább elkülönültté, egyre inkább felháborodottá, sértetté válik, keresve hogyan kerülhetné el a továbbiakban a sértést. Emiatt a sértődés miatt cselekedetei nyilvánvalóan neurotikusok lesznek. Ezek az öntudat bizonyos tartalmai. Most tehát mi az, ami sértve van? Ha azt mondja 'én vagyok sértve' – nem fizikailag, hanem belsőleg, pszichikailag, a lelkemben –, akkor mi van megsértve? Nem a képzelete lett-e megsértve önmagáról, vagy a képe önmagáról? Mindnyájunknak vannak képei önmagáról, ön egy nagy ember, vagy egy nagyon is egyszerű ember; ön egy nagy politikus annak minden büszkeségével, az önteltség, az erő, a pozíció, amik a képet alkotják önmagáról. Ha doktori címe van, vagy háziasszony, van egy ennek megfelelő képe önmagáról. Mindenkinek van egy képe önmagáról, ez egy vitathatatlan tény. A gondolatok teremtik a képet és a kép sérül. Lehetséges, hogy egyáltalán ne legyen képe önmagáról?

Ha van egy képe önmagáról, akkor teremt egy megosztottságot önmaga és mások közé. Nagyon fontos lenne mélyen megérteni, mi is a kapcsolat. Nemcsak a feleségével van kapcsolata, vagy a szomszédjával, a gyerekeivel, de kapcsolata van az egész emberi fajjal. Kapcsolata a feleségével csupán érzéki, szexuális kapcsolat, vagy ez egy romantikus, megfelelő társasági kapcsolat? Ő főz, ön pedig irodába jár. Ő törődik a gyerekekkel, ön pedig dolgozik reggeltől estig ötven éven át, egészen a nyugdíjig. Ez az, amit életnek nevezünk. Most akkor nagyon tisztán és gondosan ki kellene találni mi is a

kapcsolat. Ha kapcsolata sértődésen alapszik, akkor ön a másikat ettől a sértődéstől való menekülésre használja. Kölcsönös elképzeléseken alapul a kapcsolata? Ön alkot egy képet róla, és ő alkot egy képet önről. A kapcsolat ekkor a két kép közötti, melyeket a gondolat teremtett. Így aztán valaki megkérdézheti: a gondolat szeretet, a vágy szeretet, az élvezet szeretet? Azt mondhatja, nem és rázza a fejét, de ténylegesen sohasem találja ki, sohasem vizsgálja meg és megy bele.

Lehetséges akkor így, hogy ne legyen egyáltalán konfliktus a kapcsolatainkban? Viták között élünk reggeltől estig. Miért? Ez vajon a természetünk része, a hagyományaink része, vagy a vallásunk része? Mindnyájunknak van egy képe önmagáról: önnek van egy képe önmagáról és neki, a feleségének is van egy képe önmagáról, és számos más kép is van – az ő törekvései, az ő vágyai erre, vagy arra. És ott vannak szintén az ön törekvései, versenyei. Ezek párhuzamosan futnak, mint két sínpár, sohasem találkoznak, kivéve talán az ágyban, de más szinten sohasem. Micsoda tragédiává vált.

Ezért fontos megvizsgálni a kapcsolatainkat; nemcsak az intim szférában, hanem a világ maradék részével való kapcsolatot is. A külső világ összefüggő, ön nincs elkülönülve a világ másik részétől. Ön a másik része a világnak. Emberek szenvednek, hatalmas gondjaik vannak, félelmek, háborús fenyegetettség, ahogy ön is fenyegetett a háborútól. Hatalmas seregek gyűltek össze, hogy egymást elpusztítsák, és ön nem fogta fel mennyire összefüggésben vagyunk mindennel. Én talán arab vagyok és ön hindu. Hagyományunk azt mondja: 'Én arab vagyok' – programozva vagyok, mint egy számítógép azt ismétlem 'Én arab vagyok' és ön ismétli 'Én hindu vagyok'. Érti mit csinált a gondolat? A világ másik része olyan, mint ön, másképpen nevelt, képzett, más felszíni dolgokkal, talán gazdag, talán nem, de ugyanazokkal a reakciókkal, ugyanazokkal a fájdalomokkal, ugyanazokkal a szorongásokkal és ugyanazokkal a félelmekkel. Kérem, engedje meg az elméjének, a szívének, hogy kitalálja mi is a kapcsolata a világgal, a szomszédjával, a feleségével vagy férjével. Ha ez képeken alapszik, elképzeléseken, emlékeken, akkor elkerülhetetlen a viszály a feleségével, a férjével, a szomszédjával, az arabokkal, a pakisztániakkal, az oroszokkal. Tudta követni? És az öntudat tartalma az a sérülés, amit nem oldott fel, ami nem lett teljes egészében elvetve. Maradt egy rémület és ebből a rémületből lesznek önnek különféle félelmei, melyek ismét elkülönüléshez vezetnek. Mindannyian elkülönültek vagyunk a vallási hagyományok miatt, a képzettségünk miatt, azon gondolat miatt, hogy önnek mindig sikeresnek és sikeresnek és sikeresnek kell lennie, valamivé válnia kell.

És a másokkal meglévő intim vagy más kapcsolatainkon át össze vagyunk kapcsolódva, függetlenül attól hol él a világban. A világ ön és ön a világ. Talán más neve van, más formája van, más a képzettsége, más a beosztása, de belül mindannyian szenvedünk, mindannyian hatalmas agóniákon megyünk át, könnyeket hullatunk, fenyegetve vagyunk a haláltól, és minden szeretet és részvét nélkül van egy hatalmas bizonytalansági érzésünk.

Hogyan lehetséges önnek erre a tényre figyelnie? Vagyis hogyan lehetséges figyelnie arra, amit mondtak? A beszélő azt mondja, hogy ön mélyen része az emberiségnek. Ön talán sötét bőrű, talán alacsony, ön talán szarit visel, de ezek mind a felszín. Vajon belül a folyamat, miszerint én amerikai, orosz vagy indiai vagyok, a folyamat ugyanaz? A mozgás minden emberi lényben ugyanaz. Így aztán nagyon mélységesen ön a világ és a világ ön. Fel kell fogni ezt a kapcsolatot. Emlékezzen, hogy a 'felfogni' szót használtam abban az értelemben, hogy képesnek lenni megvizsgálni és látni annak valószínűségét.

Így aztán egy kérdés támad: hogyan figyelje? Hogyan nézzen a feleségére, férjére, szomszédjára vagy miniszterelnökére? Hogyan nézzen egy fára? A látás művészetét meg kell tanulni. Hogy vizsgál engem? Itt ül. Hogy néz rám? Mi az ön reakciója? Látja a beszélőt, azt gondolva, hogy neki hírneve van? Mi a reakciója, ha egy olyan embert lát, mint én? Csupán megnyugtatja, hogy van neki egy tekintélye – ami általában egy értelmetlenség -, hogy ide jött beszélni ennyi sok emberhez, hogy ő jelentős és nyerhet valamit belőle. Ő nem képes önnek egy jó kis állami beosztást adni, nem képes pénzt sem adni önnek, mert nincs pénze. Megbecsülést sem tud adni, sem beosztást, sem pozíciót, vagy vezetni önt merre menjen, vagy hogy megmondja, mit tegyen. Hogyan néz rá? Nézett már valakire szabadon, nyitottan, szó nélkül, minden képzelet nélkül? Látta már egy facsodáját, a levelek rezgését? Megtanulhatjuk együtt hogyan figyeljünk? Nem tud figyelni, vizuálisan, optikailag, ha az elméje elfoglalt – a cikkel, amit holnap meg kell írnia, a főznievalóval, a foglalkozásával, vagy a szex-el, vagy elfoglalt azzal, hogyan meditáljon, vagy mit mondanak majd más emberek. Hogyan képes egy ilyen elme, reggeltől estig megszállva valamit is figyelni? Ha az elmém azzal van elfoglalva, hogyan lehetek egy asztalosmester, akkor meg kell ismernem különféle fák természetét, ismernem kell a szerszámokat és azok használatát, meg kell tanulnom hézagmentesen összeilleszteni a fákat és így tovább. Elmém megszállott. Vagy, ha neurotikus vagyok, az elmém megszállott

a szex-el, vagy azzal, hogyan lehetek sikeres a politikában, vagy mással. Így aztán, hogyan lehetek megszállottan figyelmes? Egyáltalán lehetséges, hogy az elme ne legyen egész idő alatt megszállott? Elmém elfoglalt, amikor beszélnem kell, amikor írnom kell valamit, vagy máskor, de a maradék időben miért kell az elmémnek megszállva lennie?

A számítógépek ugyanúgy vannak programozva, ahogy mi emberi lények programozva vagyunk. Ezek például sokkal gyorsabban és pontosabban tanulnak és gondolkodnak, mint egy ember. Képesek nagy mesterekkel sakkozni. Miután négyszer legyőzte a mester a gépet, az ötödik vagy hatodik alkalommal a gép győz. A számítógép rendkívüli dolgokra képes. Beprogramozták – érti? Képes feltalálni, megalkotni új gépeket, melyeket képes lesz jobban beprogramozni, mint a korábbiak voltak, úgy hogy egy gép végül 'intelligens' legyen. A gép önmaga – mondják – képes megalkotni a végső, 'intelligens' gépet. Mi történik az emberrel, ha a számítógép az egész dolgot átvállalja? Az Enciklopédia Britannica belefér egy kis csipbe és tartalmazza az egész tudást. Így milyen hely vár arra a tudásra, ami az emberi életben van?

Elmének megszállott, sohasem nyugodt. Megtanulni, hogyan figyeljünk a feleségünkre, szomszédunkra, kormányunkra, a nyomor brutalitására, a háborúk borzalmára. Ehhez szabadság kell, hogy megfigyeljük. Még tiltakozunk, hogy szabadok legyünk, mert elrémít a szabadság, az, hogy egyedül álljunk.

Hallotta a beszélőt. Amit hallott, amit összegyűjtött – szavak, gondolatok -, annak végül is van jelentősége? Látta annak fontosságát önmaga számára, hogy sohasem legyen megsérthető? Ami azt jelenti, hogy sohasem legyen képe önmagáról. Látta a fontosságát, a sürgősségét a kapcsolat megértésének, és hogy legyen egy nem megszállott elméje? Ha ez az elme nem megszállott, akkor rendkívül szabad lesz, hatalmas csodát lát. De a hitvány kis gondolat, a másodkézből származó kis gondolat mindig megszállott a tudástól, attól hogy ezzé vagy azzá váljon, informálódjon, fecsegen, ellenkezzen, sohasem legyen nyugodt, sohasem legyen egy szabad, nem megszállott elme. Ha van ott egy ilyen nem megszállott elme, a szabadság mellett egy felső intelligencia is eljön – de sohasem jön gondolat mellett.

Új Delhi 1981. október 31. (részletek)